

Brief 26
zondag 22 november 2021¹
de laatste zondag van het kerkelijk jaar, voor Advent.

Een heilige heeft een verleden nodig, een zondaar toekomst.
Oscar Wilde²

Vandaag viert en gedenkt de kerk het oude jaar. Het kerkelijke nieuwe jaar begint op de eerste zondag van Advent: over een week, op 29 november. Na vier Adventszondagen vieren we het Kerstfeest; de geboorte van Christus. Pas in het jaar 275 na Christus werd het Kerstfeest ingesteld, niet door een kerkelijke leider, maar door een generaal, later keizer: Aurelianus. In zijn tijd begint het Romeinse rijk zijn houdbaarheidsdatum te naderen, maar dankzij hem wordt de definitieve ondergang nog even uitgesteld. Van Geert Mak leren wij dat geschiedschrijving achteraf een makkie is vergeleken bij het betrappen van de geschiedenis op het moment dat je daar deel van uit maakt. Keizer Aurelius mag dan in onze ogen een wankel figuur zijn, in eigen ogen en in die van zijn tijdgenoten is hij misschien wel een held: toch maar mooi de ondergang van het Romeinse rijk wat opgeschoven naar andere tijden. Voor hem reden genoeg om zich God, of Heer te laten noemen.

Wie in de eerste eeuwen van de kerk het lef had, Jezus (mijn) Heer te noemen, stond daarmee in de voorste linies van een protestbeweging en liep daarmee de kans dat met het offer van eigen leven te moeten betalen. De tegenwoordig wat gezwollen aandoende woorden: onze Heer Jezus Christus vormen van oorsprong een staatsgevaarlijke uitspraak, die de keizer van Rome als een persoonlijke belediging en hoogverraad opvatte. Dat zelfde gold voor de leider van het Derde Rijk, toen het wakkere deel van de Duitse kerk in een eigentijdse belijdenis vastlegde: Wil haben nur een Führer... en dat is onze Führer Jezus Christus.

De laatste zondag van het kerkelijk jaar heet ook wel Christus Koning. Het is alsof men in de vroege kerk dacht: als we met het Kerstfeest de geboorte in Bethlehem van een nieuwe koning vieren, dan is het goed om op de zondag voor het begin van de Adventstijd nog eens te bedenken wat voor koning dat eigenlijk is. Binnen de Bijbelse traditie kreeg hij vele namen. Eén daarvan is Koning van de vrede. Vrede betekent in dit verband veel meer dan afwezigheid van oorlog. Het verwijst naar een samenleving waarin mensen schouder aan schouder staan; waar ieder mens telt en nodig is. Een gemeenschap, wereldwijd, waar individuele vrijheid en het welzijn van allen niet op gespannen voet met elkaar staan.

Wij leven nog steeds in Corona-tijd. De vorm van het virus lijkt op een gekroond hoofd.

¹ Alle brieven zijn terug te vinden op de website van de Doarpstsjerke Mantgum:
<https://www.pkn-mantgum.nl>

² https://nl.wikipedia.org/wiki/Oscar_Wilde

Worden wij geregeerd door Corona? Het lijkt erop en we staan voor grote dilemma's, als samenleving en ook persoonlijk. Er liggen ook grote kansen. Juist nu wordt de wederzijdse afhankelijkheid tussen individu en gemeenschap duidelijk, zelfs op wereldniveau. Besmetting met het virus vormt een bedreiging van elk mens, maar ook van grote economische en sociale systemen. Inzet van wereldwijde organisaties als de W(old) H(eelt) O(rganisation), landelijke regeringen, plaatselijke ziekenhuizen en ook die van mensen die dat vermaledijde mondkapje opzetten of afzien van groepsgezelligheid: dat alles draagt bij tot genezing.

Het Kerstfeest zal dit jaar anders zijn dan anders. Daarmee verliezen we iets dat ons dierbaar is, maar mogelijk winnen we er ook iets mee. Geen dwang van familiebijeenkomsten, van veel eten en drukte, meer rust en ruimte voor intimiteit, genieten van een boek, mooie muziek en een wandeling buiten. Bij mij komen oude Kerstliederen naar boven:

Stille nacht, heilige nacht,
vrede en heil wordt gebracht
aan een wereld verloren in schuld.....

Oude woorden, die we in een zeer bepaalde sfeer gewend zijn gedachteloos te zingen.

Schuld: wat is dat? Dat je tekort schiet? Dat je je daarover moet schamen? Dat je door het stof moet gaan? Daar hebben we onze buik van vol. Ondertussen hebben we geen taal meer voor al die gevoelens die er wel zijn. Die gewone menselijke emoties verdringen we en daarom klagen psychiaters nu over veel te volle wachtkamers. De mensen die die bevolken zijn niet ziek. Wij hebben afgeleerd vragen over schuld en verantwoordelijkheid onder ogen te zien en zo leven wij inmiddels in een excuus-cultuur. Wij bieden excuses aan voordat we hebben nagedacht over de vraag wie de eigenaar is van het probleem of hoe groot de schade is. We durven niet meer te kijken in de gapende wonden van slachtoffer en dader. Liever houden we die twee zorgvuldig uit elkaar, waarbij wij het liefste de rol kiezen van buitenstaander: onpartijdig rechter, aanklager of advocaat maar als het dan toch moet: dan liever slachtoffer, nooit dader. Maar als die twee rollen nou eens griezelig dicht bij elkaar liggen, waar blijf je dan? Zou dan verzoening mogelijk zijn en willen wij dat wel?

Oscar Wilde, schrijver, dichter, levend in het preutse en onderdrukkende Victoriaanse tijdperk van de negentiende eeuw, kon zichzelf niet toestaan homofiel te zijn. Hij was dat wel. Zijn leven draagt de sporen van schuld en schaamte en tegelijkertijd van de dapperheid en de grandeur van een mens die zondaar en heilige tegelijk durft te zijn.

Van hem zijn de woorden: Een heilige heeft een verleden nodig; een zondaar toekomst.

Als perfectionisme berust op de goede daden die wij tot nog toe deden, dan opent het lied "Stille nacht, heilige nacht" nieuwe toekomst voor ons zondaars.

Willemien Keuning